

2001
jonge Maaskantprijs
Wouter Vanstiphout
Crimson architectural historians

JURY
Adriaan Geuze
Jaap Huisman
Arjen Oosterman

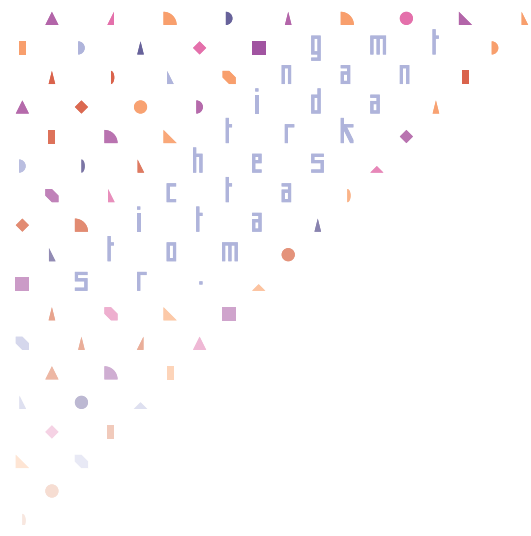
JURYRAPPORT

Dirty dimensions

In het veld van de huidige Nederlandse architectuur viert het concept hoogtij. Via het concept worden verrassende, of tenminste 'frisse' gebouwen gerealiseerd die in binnen- en buitenland de aandacht op zich vestigen. De degelijke langdurige traditie van de volkshuisvesting en de lange ervaring om met minimale budgetten een redelijk project te realiseren, is zo aangevuld met een zekere radicaliteit die de vormoplossing genereert. Of het nu stroomdiagrammen, statistieken, automatische schetsen of samples betreft, het resulterende beeld is vrolijk, verrassend en uitdagend. De architecten die op deze wijze(n) werkzaam zijn vallen (nog) in een zekere avant-gardeachtige of tenminste kunstachtige benadering van architectuur. Daarnaast is niet minder krachtig een stroming opgekomen die het populaire als grondslag voor ontwerpkeuzes heeft genomen. De consumentenmaatschappij als geaccepteerde realiteit. Deze bevrijdingen van de geijkte canon van een modernistische, vaak wat karige, maar met veel zorg en goede bedoelingen omgeven architectuur hebben het Nederlandse landschap verrijkt met een grote(re) variëteit aan verschijningsvormen, typologieën en ruimteconcepten. Het culturele referentiekader waaruit geput wordt is breder, de disciplines die bij het ontwerp betrokken worden zijn diverser, de moraal minder dwingend, de toon vaak wat cynischer.

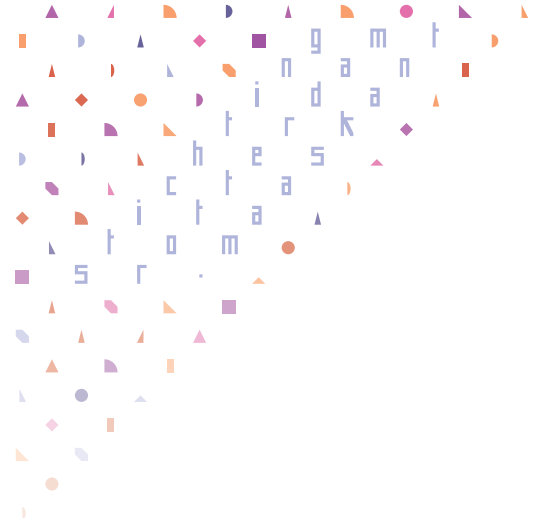
Het is in dit veld van activiteit dat Wouter Vanstiphout en het collectief Crimson, waar hij deel van uitmaakt, actief is en succes heeft. Vanstiphout, die net als de overige leden van het collectief een kunsthistorische achtergrond heeft, overschrijdt de geijkte grenzen van zijn discipline, beperkt zich niet tot de kritiek of architectuurhistorische studie, maar intervenueert waar mogelijk en het liefst in een stadium dat er nog iets te kiezen valt. Als type zet hij de querulant of de onberekenbare cynicus met verve in om verwachtingspatronen te ontregelen en visies onderuit te halen. Analoog aan de kruisgreep van Michael Jackson schuwt hij het publieke effect in geschrift en presentatie niet. De vergelijking met een aantal recentere ontwerpen van bijvoorbeeld NL Architects en MVRDV dringt zich op. Het is een wereld waarin het morele als categorische imperatief heeft afgedaan en de ontwerper zich onthoudt van zelfcensuur. Althans, tot op zekere hoogte. Want zoals Jackson de grenzen van het betamelijke voor zijn publiek opzoekt door dan weer androgyn (white Jackson), dan weer vulgair

(kruisgreep), dan weer hard (sfeer van geweldigheid) en dan weer virtuoos te zijn (moonwalk), zo schakelt Vanstiphout moeiteloos over tussen hielenlikkend gevlj, ontmaskerende spot, pure ijdeltuiterij, scherpe analyse en rake typering. Laten we het een androgyne kritiek en ontwerppraktijk noemen, die zich in mentaliteit laat situeren in de context van het 'dirty realisme'.

De kwaliteit van het gebodene mag dan verschillen - splijtende analyses worden afgewisseld met onvervalst geschmier en soms ook wordt er stevig misgemept - het belang van deze aanpak staat buiten kijf. Vanstiphout weet zich met zijn kompanen spreekbuis van een nieuwe generatie architecten en critici die wars is van instituties en gevestigde reputaties (maar zeker niet van geheime liefdes). Natuurlijk ontkomt ook hij niet aan de klassieke figuur van de 'vadermoord' maar de verve en effectiviteit waarmee hij zijn reuzen te lijf gaat, getuigt van oorspronkelijkheid en een onafhankelijke geest. In zijn geschriften - boeken, publicaties - en in lezingen geeft Vanstiphout blijk van een kwajongensachtige onbevangenheid, die verwachtingen wekt voor de toekomst. In de gezamenlijkheid van Crimson komt hij met een eigenzinnige visie op stromingen in de stedenbouw en architectuur. Met exposities in museum Boymans Van Beuningen en in de culturele hoofdstad Porto geeft hij, opnieuw in Crimson-verband, aan wat de essentie van de Nederlandse architectuur van dit moment is: hij is nauw verbonden met de tijdgeest, laat zich niet goed in een vakje plaatsen, hij schakelt moeiteloos over van de ene naar de andere discipline en verbreedt daarmee het vak van architectuur en architectuurkritiek.

Sinds kort heeft hij ook de eerste stappen gezet in de 'harde' praktijk door deelname aan stedenbouwkundige vraagstukken in Leidsche Rijn en Hoogvliet met name in het IBA-project van Hoogvliet getuigt de manier van aanpak van frisheid en eigenzinnigheid. Er valt te verwachten dat hij al dan niet in Crimson-verband een schakel kan vormen tussen de theorie en de uitvoerende praktijk. De jury bekroont dit jaar met nadruk niet een praktiserend architectonisch talent in disciplinaire zin. Niet dat die talenten niet aanwezig zijn, maar omdat uit het onderzoek voor de prijs gebleken is dat de jonge generatie veelal doorborduurt op het oeuvre van de gevestigde bureaus - er wordt geknipoogd naar Mecanoo, Koolhaas of MVRDV. Wat mist is een originele kijk op architectuur, een grensverleggende pose of een aanzet daartoe. Met de onderscheiding van Vanstiphout - en in het verlengde daarvan het werk van Crimson - wil de jury aangeven dat er een stroming op gang is gekomen in de Nederlandse cultuur die geleidelijk aan gewicht in de schaal legt. Hij vertegenwoordigt, zou je kunnen zeggen, een nieuw genre.

In dit verband moet toegegeven worden dat het ongebreidelde talent van Vanstiphout ongetvvijfeld tot bloei heeft kunnen komen met en dankzij zijn Crimson-partners. Hier komt een basaal gegeven om de hoek kijken: omdat Crimson de leeftijdstoets van 35 jaar, de grens van de 'jonge' Maaskantprijs, niet kan doorstaan, moet de prijs naar hem gaan en niet naar het collectief. Dat vastgesteld hebbende, staat overigens de zelfstandige ; freischwebende Intelligenz' van Vanstiphout buiten kijf. Met of zonder Crimson, hij laat een nieuw geluid horen, is hard op weg een smaakmaker van zijn generatie te worden. Als bad guy en good guy in afwisseling of tegelijk belichaamt hij een nieuwe manier van optreden die niet in het teken staat van engagement maar van de provocatie.

Aan de Rotterdam-Maaskantprijs voor Jonge Architecten is niet alleen roem, maar ook een verplichting verbonden: een publicatie van eigen werk. De jury stelt voor dat de gebruikelijke oeuvre-catalogus in dit geval vervangen wordt door een pro-actiever project, meer in de lijn van het werk dat bekroond werd: na de herwaardering van de grootvaderen en de moord op de vaderen is de analyse van de eigen generatie een mooie volgende stap. Laat bommen ontploffen, en laat vervolgens de stofwolken optrekken, zodat het landschap een nieuwe helderheid krijgt. Aangezien men bij beschouwing van zijn eigen generatie zichzelf niet buiten beschouwing kan laten, zal onze revolverheld ook zelf in het volle licht moeten treden. Dat levert naar verwachting een verheldering op waar, althans door deze jury, met spanning naar wordt uitgezien.